

Universitätsbibliothek Paderborn

Exemplorum Libri Tres

Liber Secundus, Siue Exempla, In Septem Capitalium Vitiarum
Detestationem, Per Quadragesimam, Anno M. DC. XLVI. narrata

Stengel, Georg

Ingolstadii, 1650

Capvt IV. Inuidiæ & æmulationis crimen quousque se extendat, in regis
filio parricida demonstratur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-48186](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-48186)

Sentiens, homines esse proniores ad voluptatem, quàm ad virtutem, per Gallos enim intellexit sacerdotes Cybeles, euiratos. Paruum autem est inter euiratos & effeminatos discrimen: immo detestabilius est animo, quàm corpore emasculari. Quod qui non vult sibi fieri, feminas vitet, & cum feminis *mulierum exitia*, vt in prouerbio est, vitabit, quæ omnium ferè calamitatum authores viris fuisse dicuntur. Testis est Pandora Hesiodia; testis Helena & bellum Troianum; testis Medea; testis Ariadna; testis Hercules, à Deianira extinctus; testis Danaidum fabula; testis Lemniarum mulierum historia; testis Cleopatra; testis Dina; testis Bethfabea; testes omnes illæ feminae, quæ cor sapientissimi Salomonis deprauarunt; testis Dalila quæ Samsonem fortissimam ligauit; testis ipsa omnium mater Eua. Quanquam hæc ipsa etiam conuenit stultitiæ virorum ascribere, qui mulierculis tantùm indulserunt, vt velut amentes amore in quoduis malum sequerentur, cum par fuerit, vt illis moderantibus mulier natura stultior simul & imbecillior minùs desiperet. Quod enim animus est corpori, id virum mulieri oportet esse: qui si mulierosus est, improbus est, quia *occasione duntaxat opus est improbitati.*

C A P V T I V.

INVIDIÆ ET ÆMVLATIONIS CRIMEN
 QVOVSQVE SE EXTENDAT? IN REGIS
 FILIO PARRICIDA DEMONSTRATVR.

P A R S P R I M A.

IN fabulis est, Iouem aliquando, eum diuersos vellet hominum sensus explorare, moresque illis suos ostendere, misisse Apollinem in terras, vt voluntates humanas experiendo cognosceret. In terras delatus Apollo primùm incidit in duos vnà stantes, iisdem quidem vtrumq; vitijs affinem, sed in vno *Auaritia*, in altero *Inuidia* magis dominabatur. Hos comiter allocutus Apollo, eorumque morbos è votis & sermonibus tanquam in trutina deprehèdens, copiam illis fecit liberè petendi, quod vellent; promissione addita, id quod vterque petiisset, ratum se habiturum, ea tamen conditione ac lege, vt, quod sibi vnus petiisset, alteri duplum

I.
 INVIDI ET
 AVARI APO-
 LOGVS.

plum præſtaretur. Ibi inter vtrumque magna orta eſt contentio, vter petitionem faceret. Nolebat petere *Inuidus*, ne alter plus obtineret; nolebat *Auarus*, vt ipſi duplum obtingeret. diu ea lis tenuit; diu contentioſum inter ſeſe fumen traxerunt. Denique pertinacior fuit *Auarus*, malitioſior *Inuidus*: nam quia nullo pacto induci potuit *Auarus*, quidquam ſibi vt peteret ne minus peteret; *Inuidus*, ne alteri plus concederet, vnum erui ſibi radicitus oculum petijt, vt auarus ambos amitteret. Ita & ipſe malum ſibi creauit, & alterum damno multauit geminato.

II.
HISTORIAR
AUTHOR.

Ne quis hanc fabulam, ſupra verum, confictam eſſe exiſtimet, hodie hiftoriam dabo longè truculentiorẽ. Et hiftoriam de mirabilioribus vnam, ſatiſque teſtata. Auctor enim illius eſt oculatus teſtis Ludouicus Romanus in libro Hodæporico de Perſia cap. 2. & 3. qui iter ſuum iniit An. Chriſti 1503. vt ipſe indicat, lib. 1. de Arabia c. 1. in patriam redijt An 1509. vt videre eſt in lib. 3. c. 42. & 44. Ob res in India bene geſtas, equeſtri eſt dignitate ornatus. vt ſcribit lib. 3. de India. c. 41. Editus eſt autem liber iſte Hodæporicus Auguſtæ An. M. D. XVIII. Hic igitur Author, lib. de Perſia cap. 2. deſcribit inſignem eius regionis ciuitatem *Ormus* dictam, quæ magnitudine ambitus, multitudine populi, opum affluentia, pretioſa illa margaritarum piſcatione nobiliſſima eſt; in portu eius ſemper trecentæ & ampliùs variorum mercatorum naues reperiuntur, quæ illuc è varijs regnis appellunt. Soldanus autem huius vrbiſ & inſulæ eſt Machometanus.

VII.
SOLDANI FE-
LICITAS, ET
INFELICITAS
A FILIIS.

Postquam locum deſcripſit Ludouicus iſte Romanus, cap. 3. teſtatur, talem, ſe inibi locorum verſante, & magnam partem ſpectante, tragædiam incidiffe. Soldanus multis titulis felix, valetudine admodum bona, viribus Hercules, diuitijs Croeſus, delitijs Sardana- palus poterat haberi; veſtitu autem gemmatus pauo. Acceſſit ſuper omnia vxor fœcunda; liberi vndecim, *ſpes tanta neporum*; & erant maſculi omnes. Sed, vt nihil, in terris, omni parte beatum eſt, ita filius natu minimus illi ſpina fuit. Tanta enim videbatur eſſe ſimplicitate, vt ab omnibus paſſim pro fatuo haberetur. Hunc pater non dignabatur aſpicere; hunc mater nouercali odio perſequebatur; hunc fratres vbique ludos faciebant; hunc ipſi vernæ deſpectui habebant. Quanquam ignarus pater, aliunde ſibi impendens multò

mūltò maius malum cauere debuisset. Siquidem filius natu maximus, tanquam paternæ dignitatis hæres & successor, in delicijs parentum fuit, sed in odio populi ac totius ciuitatis. Quantò enim, maiore indulgentia fuit educatus, tantò in vitia pronior euasit. Nemo illum offendere, nemo audebat admonere, qui parentum gratiam perdere non uoluisset. Qualem ergo volebant, habuere; voluptatibus deditum; crudelem, superbum, ambitiosum; qui denique, postquam omnes premere assuevit, supra se nullum uoluit pati, ne & ipse premeretur. Nimirum *nulla invidia tam prona ad inuidiam sunt, quam eorum, qui genus ac fortunas suas animis non æquant: quia virtutem ac aliorum bonum oderunt.* Quod odium in hoc etiam iuene gliscebatur, in quo sanguis, non animus regius erat. Hi mores id illi nomen fecere, ut vulgò *catenatus diabolus* diceretur. *Diabolus* enim esse, de nequitijs censebant, sed *catenatum*, quia ei deerat suprema potestas, qua sola ligabatur, ne omnia auderet.

Quis superbum vidit, qui non esset ambitiosus? quis ambitiosum nouit, quem inuidia non comitaretur? quæ cum nihil aliud sit, quàm *tristitia de bono alterius, aut odium alienæ felicitatis, in quantum estimatur diminuerè gloriam propriam*, in superbo maximè ac ambitioso huius tristitiæ odijque causam est inuenire. *Quoniam superbia comes est inuidia*, ait S. Augustinus, *fieri non potest, ut superbus non inuideat.* Immo S. Gregorius affirmat, inuidiam semper solere nasci ex superbia. Superbus ergo inuidet inferioribus, ne sibi æquentur; paribus, quia æquantur; superioribus, quia eis non æquantur. Sic, apud Lucanum, *Nec quenquam iam ferre potest, Cesarie priorem, Pompeiusue parem.* Nemo ergo securus est à superba inuidia, aut inuida superbia, neque subditi, neque æquales, neque maiores. Sic Dauidi Saul, Abeli Cain, Iosepho vndecim fratres, Liæ Rachel, & alij alijs inuiderunt; qui aut maiores erant, aut pares. Minori autem proprium est, inuidia tentari; quia hoc ipso, quia qui se minorem videt, in altero aliquid videt, quod excellit & ob quod dolet, se esse minorem. Vnde in Iob legimus: *Paruulum occidit inuidia.* Paruulum enim se ipsum iudicat, qui dolet alterum esse maiorem, quia ei non æquatur; vel parem, quia sibi æquatur: immo & *paruulus* est, quia timet inferiorem, ne sibi æquetur. Denique ut Comicus ait: *Est miserorum, ut malenolentes sint, & inuideant bonis,*

Tit. Liu. dec.
4. lib. 5.

IV.

INVIDIA SV-
PERBIAE CO-
MES.

S. Augustin.

l. II. de Genes.
ad tit. cap. 14.

D. Thom. 2. 2.

q. 36. a. 1.

S. August. in

Psalm 58.

S. Greg. l. 18.

Mor. c. 20. &

31. c. 31. La-

can. lib. 11.

S. Chrysof.

hom. 44. ad

pop. & 41 in

Matth.

Iob. 5. 2.

bonis, & ab omnibus metuant. Hinc & *catenatus* ille *diabolus* sibi, contra subiectos, providendum, & contra tot fratres munimen, quarendum ratus, ne vel illi crescerent, vel isti maiores fierent, tandem etiam de catena, qua erat ligatus, rumpenda atque excutienda cogitavit. Regis sum filius, inquebat; nihil est: qui patrem habet, sub potestate est. Plus est esse regem. Qui rex est, neminem timet. Qui regem habet, non habet plenè, quidquid habet. Bonum maius, impedimentum est boni minoris: & minuit desideria mea, quidquid illius auget vota. Ergo malum est mihi, quod illi bonum est. Illius dominium, mea seruitus est; illius gloria, mea ignominia. Quòd non excellam, facit, quia habeo supra me excellentiorum. Vnum arbutum haud alit duos Erithacos. Quid multum disputo mecum? tam diu infelix ero, quàm diu parens meus sua fruetur felicitate. Illum si tollo, mea facio omnia, transeunt ad me opes, transit gloria, transit potestas & sceptrum. Denique meus sum, quidquid volo, ago. Sed nec dum omnino meus, metuenda est mater; fratres timendi. Aut nihil audendum, aut omnia. Ita est, vt S. Cyprianus dixit: *Inuidia radix est malorum omnium, fons cladum, seminarium delictorum, materia culparum.* Et vitia magna, vt magni domini, magnum secum trahunt comitatum.

S. Cyprian.
serm. deli-
tuo-
te.

V.

INVIDIA
QUANTUM MA-
LUM?
S. Greg. I. 22.

Cic. lib. 4.
Tulcul.

Arist. lib. 2.
Rhet.

2. Cor. 13. 31.

S. Thom. 2. 2.
q. 36. a. 3.

Tantò autem inuidia periculosius est malum, quantò subtilius & occultius, ac virtuti similis. Idecirco enim illud quidam non affirmit, neque vitant, neque confitentur: vel quia sciunt, aliquando prudenter timeri, adeoque & doleri, de bono alterius, in quantum ex eo timetur nocumentum, vel sibi, vel alijs: vt cum dolemus de victoria hostis, qui dolor non est inuidia: *inuidia* enim vt & Cicero ait: *est aegritudo suscepta propter alterius res secundas, que nihil noceant inuidenti.* Nam si quis doleat eius rebus secundis, à quo ipse ledatur non rectè dicitur inuidere: vt si Hectori Agamemnon, vel quando tristamur de bono alterius, ex eo, quod nobis deest bonum id, quod alius habet; & hoc est proprie zelus, qui, si versetur circa honesta, est laudabilis: vnde & Apostolus ait: *Emulamini charismata meliora.* Laus enim est, non vitium, si quis dicat & optet, conspecta alterius virtute, se dolere, quòd non sit tam bonus, quam alter, atque sibi alterius probitatem, mansuetudinem, quin & sanitatem aliaue subinde bona temporalia cupiat. Quod cum peccato & sine peccato

peccato potest peti. Quòd si verò quis, doleat de bono alterius, in quantum is eum excedit in bonis, is propriè invidus est, quia *alterius rebus marcescit opimis*: quo pacto etiam hostibus victoriam possumus invidere. Sic peccatur ab invidio; &, quando adest consensus rationis, ex genere suo, semper peccatur mortaliter, quia dolor est de eo, de quo est gaudendum; & peccatur contra claritatem. Ex quo peccato, vt S. Gregorius docet, nascitur susurratio, quando quis occultè quærit minuere gloriam alterius; detractio, quando quis apertè ac palam alterius honorem accidit: in aduersis aliorum rebus exultatio: in prosperis afflictio: tandem & odium, quando quis non solum tristatur de superexcellencia alterius, sed ulterius vult illi malum. Et quantum malum? ipsam deniq; mortem. *Inuidia diaboli mors introiuit in orbem terrarum. imitantur autem illum, qui sunt ex parte illius.* Quid clarius? *Alius alium per inuidiam occidit.* Et cui parceret, si filius non parcat parenti? si, vt S. Chrysostomus ait, *inuidia pestiferum malum, hominem in diaboli conditionem ac demonem immanissimum conuertit?* Cuius exemplum vide, in hoc filio regis, qui non tantum *diabolus*, sed iure etiam *causatus diabolus* est appellatus, ita quandam velut catenam contexit nefandorum flagitiorum.

Quia enim hoc vnum illi ad malitiæ plenitudinem deerat, vt, qui scelere esset summus, summus etiam fieret potestate, eouisque intemperijs est agitato, vt de patre necando consilium caperet, cum regia potestate, impunitatem comparaturus omnia, quæ animus vellent, perpetrandi. Cùm autem metuendi illi essent ceteri fratres, eadem vtique paternam vlturi, statuit, vna strage, & patrem & metum tollere. Audite hinc liuoris inauditam crudelitatem, & magnitudinem sceleris agnoscite. Captata noctis, somnique dormientium occasione, stricto pugione, per cubilia, immo & lectos singulorum obijt, &, parricidali impietate, patri primùm, mox & matri, nouem deinde ceteris fratribus oculos effodit, vt videre non possent cladem secuturam. Solum decimum è fratribus, natum minimum stoliditatis opinio ab hac immanitate exemit. Quis hinc non videat, fabulam initio à me recitatam, in historiam transisse, & inuidum progredi, vsque ad oculos alijs eradicandos? Sed nondum est finis. Viginti duos oculos, in vna patina cruentatos, &

Horat. 1. ep.
ad Lol.S. Greg. 1. 31.
mor. c. 31.

Sap. 2. 24i

Sap. 14. 24

S. Chrysof.
hom. 41. in
Matth.VI.
PARRICIDALE
FACINVS IN-
VIDIÆ.

oculos suorum, siccis ipse, immo gaudentibus oculis aspexit. Non illum patris maiestas, non matris amor, non fratrum dulcis consuetudo mouit. Adeò saxeus fuit, vt neque miserabili aspectu tot calamitosorum percelleretur. Ita crudelissimè excæcatus, & orbitatem, quam lachrymis deplorare non poterant, eiulabili questu lamentantes, in vnum conclaue conduxit, & subdito igne, viuos concremauit. Tanta est libido regnandi, tantus inuidiæ furor, tanta amentia liuoris, sua commoda, per aliena damna promouentis.

VII.
 QVAM DEPLO-
 RANDVM IN-
 VIDIAE MA-
 LVMI

Gen. 4. 10.

Ad tam barbarum facinus, quasi excusso veterno, & stupore abiecto, frater minimus, solus adhuc superstes, è regia profiliens, & per publicas vndique plateas circumcursans, ac domum ad asylum fani confugiens altissima contentissimaque voce clamauit: *Iniulla: ô Deus, quàm impius est frater meus! qui, cruenta manu, sceptrum inuasit, regnumq; violenta successione iniustus haeres, nefarius successor occupauit.* Hæc vociferatio non tantum Armutianorum aures, sed etiam nubes ipsas peruasit. Et cur non? Si enim ad Cain, qui vnicum fratrem occidit, Dominus dixit: *Quid fecisti? vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra?* quid putemus, ad tot fratrum, ad matris & patris intererentorem dici debuisse? Nec dubito, nullum esse, qui, hæc à me dum audit narrari, non quàm vehementissimè indignetur. Rectè quidem, sed frustra parricidæ huic indignamini, quia ille pœnam suam non effugit, vt postea intelligetis. Si vtiliter vultis indignari, ipsi inuidiæ indignamini: hæc detestatione, hæc omni execratione & fuga est digna, quæ tantorum malorum est mater, tantaque semper, in orbem terrarum, mala inuexit; cumq; plurimos quotidie in inferos mittat, tamen à paucissimis agnoscitur, à paucissimis pœnitentia deletur. Operæ igitur pretium, inamo necessarium est, digito demonstrare, qui, & quàm multi hoc vitio laborent.

VIII.
 INVIDORVM
 EXEMPLA E
 SCRIPTVRA.
 S. Cyprin.
 serm. de zelo
 & liuore.

Atque inprimis S. Cyprianum audiamus, cuius hæc sunt: *Quale malum est, quo Angelus cecidit; quo circumueniri & subuerti astra illa, & præclara sublimitas potuit; quo deceptus est, qui decipit? Exinde inuidia grassatur in terris, sicut scriptum est: Inuidia Zabuli mors introiuit in orbem terrarum; imitantur ergo illum, qui sunt ex parte eius. Hinc nona fraternitatis odia, dum Abelinustum Cain zelat iniustus, dum bonum malus inuidia & liuore persequitur, Iniuste oppressus est, qui iustitiam*

etiam primus ostenderat: occisus est impiè, qui moriens non repugnabat. Et quòd Esau fratri suo Iacob inimicus extitit, zelus fuit. Nam quia ille benedictionem patris acceperat, hic in odium persecutionis facibus liuoris exarsit. Et quòd Ioseph fratres sui vendiderunt, caussa vendendi de amulatione descendit, postquam id quod sibi in visionibus prosperam fuerat ostensum, simpliciter, ut frater fratribus exposuit, in inuidiam maluolus animus erupit. Saul quoq; Rex ut David odisset, ut persecutionibus sepe repetitis innocentem, misericordem, mitem, lenitate patientem necare cuperet, quid aliud quàm Zeli stimulus prouocauit? quia, Goliath interfecto, & opere ac dignatione diuina tanto hoste deleto, populus admirans in laudes David predicationis suffragio profilyt. Saul simultatis atq; insectationis furias de liuore concipit. Et ne longum faciã, pereuntis simul populi attendamus interitum. Iudai nonne inde perierunt, dum Christo malunt inuidere, quàm credere? obtrectantes magnalibus, quæ ille faciebat, Zelo excacante decepti sunt, nec ad diuina noscenda cordis oculos aperire potuerunt. Quæ nos considerantes, fratres charissimi, contra tantam mali perniciem vigilanter & fortiter dicata Deo & vegetata pectora nostra muniamus. Aliorum mors proficiat, ad nostram salutem: imprudentium pœna prouidentibus confert sanitatem. Sed fortasse erunt, qui à se procul hoc vitium exulare arbitrentur; neque existiment, his tam calamitosis temporibus, inuidiæ locum esse. Siquidem miseris nemo inuidet. Quis igitur inuideat, si non est cui inuideatur? Ut enim videt ingratos intabescitq; videndo, *Successus hominum.*

Vixq; tenet lachrymas, quia nil lachrymabile cernit inuidia; sic vicissim pabulum non habet, vbi nihil videt, nisi meras calamitates. Possset igitur aliquis existimare, malam hanc herbam, succisa radice, non pullulare. Vtinam ita esset! haberemus saltem hunc è miserijs nostris fructum, quòd tam detestabili vitio careremus.

Vtinam non & nunc essent vbique tales, qui teterrima Hebræorum imitatione, non iam Soldanum, sed cœlestem Patrem, & Christum Seruatorem nostrum, vitæ authorem ex inuidia occidere conarentur! De Christo testis est ipse hostis Christi & iniquus iudex Pilatus: *sciebat enim, quòd per inuidiam tradidissent eum.* De alijs testis est ipse Christus, qui ait: *quàm diu fecistis vni ex his fratribus meis minimis, mihi fecistis.* Quod tam in bonum, quàm in malum

Ouid. lib. 2.
Metam. fab.
15.

IX.

INVIDORVM
FREQUENTIA
ET VLTITV-
DO.

Matth. 27. 18.

Marc. 15. 10.

Matth. 25. 40.

- Zach. 2. 8. intelligi potest, quando & alibi dicit: *Qui tetigerit vos, tangit pupillam oculi mei.* Itaque quisquis sanguine Christi redemptum tangit, tangit Christum. Et qui tabescit cum alios viderit se præclare gerentes, & Ecclesiam verbo, vel alio quopiam modo adiuuare, non iam fratri, sed & Dei talis repugnat voluntati, ait S. Chrysoſtomus; ubi & subiungit: *Quid igitur doles, quod Deus glorificatur? vide, quò tendat impugnatio. Non, quòd Deus, inquires, sed quòd frater glorificatur. At per eum ad Deum gloria redundat; igitur & impugnatio tua? Verùm hoc, dices, non me contristat, sed per me vellem ipse Deum glorificari. Et sic Deus per te glorificabitur, & omnes dicent: Benedictus Deus, qui tales seruos habet ab omni liberatos inuidia, mutuis gaudentes bonis. Et quid dico fratrem, si hostis ille inimicus esset, si tamen per hunc Deus glorificaretur, amicum fieri propter hoc, oporteret; tu verò amicum facis inimicum, quia propter illius prosperitatem Deus glorificatur.* Inuidia autem, vt per omne hominum genus vagatur, ita omne hominum genus tangit, & lædit. *Plerique sunt inuidi, ait Cicero, maximeq; est hoc commune vitium & peruagatum. Licet inuenire regionem, ubi venena non sint, quemadmodum affirmant de Creta: at non licet inuenire Rempub. qua non alat inuidiam contentionemq;* ait Plutarchus. Itaque
- S. Chrysoſt. hom. 43. ad pop. 1. *similis, teste Philosopho, inuidet simili; in hoc, quod similis unum excedit alium: vnde vulgus odit vulgum, & figulus figulum.* 2. *Iter facientes per solem necessario comitatur umbra; incedentes verò per gloriam, comes inuidia, vt scripsit Plato.* Summos ergo & imos vexat inuidia. 3. *Eamus ad aulas, ibi sedes est inuidiæ. Audiuius exemplum occidentis fratres & parentes, vt ipse emereret, sed longè maius in Euangelio legimus. Nam quando, Magi ab oriente venerunt Ierosolymam, dicentes: Ubi est, qui natus est rex Iudaorum? vidimus enim stellam eius in Oriente, & venimus adorare eum; audiens Herodes rex, turbatus est, & omnis Ierosolyma cum illo; metuensque sceptro suo, occidit omnes pueros, qui erant in Bethlehem, & in omnibus finibus eius, à bimatū & infra.* Quanta hæc strages? inuidia fecit. Rarum est hoc exemplum, ais. immo frequentissimum. In bellis quot, non puerorum, sed virorum millia occiduntur? quid fecerunt? quo genere delicti meruerunt mori? an quia fortes sunt? quia sanguinem fundere parati, ideò morte digni? nequaquam. Sed quia Reges ipsi Principesque potentia inuidiâ bella excitant.
- Cic. lib. 2. de orat.
- Aristot. lib. 2. Rhetor.
- Plato in Timæo.
- Matth. 2. 1.
- Nam

Nam, vt Democritus dixit, *Inuidia seditionis parit initium*. Ne alter crescat, ne emineat, armis frangendus censetur. *Grave quid inuidia*, ait S. Chrysoftomus, *graua & simulatione plenum*. Hoc mundum innumeris repleuit malis. Ex hoc morbo litibus plena sunt tribunalia, ex hoc pecuniarum amor, ambitio, & inanis gloria. Hinc vrbes obsidentur, & mare piratas habet. Hinc per orbem cades. Hinc genus nostrum dissipatum est. Quodcumque malum videris, ex hac radice producitur. Iam enim & in Ecclesias debacchata est, & prius innumera patrauit mala. Hoc auaritiam parit, vitium omnia confundens, & iustitia corrumpens.

4. Quod si regibus, si principibus ipsis hoc vitium est infestum, quid inter ipsos aulicos turbarum non excitabit? Tacitum, Suetonium, Dionem Cassium, Lampridium, Nicetam Acominatum, Choniatam, & Politicos si legamus, o quid non inuenimus? Ibi quisquis in gratia est Principis, in odio est plebis. Quem nemo timet, nisi qui & inuidet. Alterum premere, putant esse emergere. Et premi se putant, quicumque alium vident tolli. Sic oppugnauerunt Periclem Simmias, Alcmaeon Themistoclem; Pompeium Clodius; Epaminondam Meneclides: non aulici quidem, sed in Republica primū locum tenentes, & more aulicorum.

5. Quid quod & consilia malus consiliarius omnia deprauat aspidens, vti & inuidia ubique nulla magis damnat, quam qua sunt optime dicta? 6. C. Caligula inuidia motus, Torquato torquem, Cincinnato crinem, & Cn. Pompeio Hirpis antiquae Magni cognomentum abstulit. quin omnes pulchros & comatos, si quos obuios haberet, occipitio raso, eos praeliure deturpabat. Maius hoc vitio malum quod esse potest? huic dedecus est, aliorum honor; tristitiam facit aliorum laetitia; vt verè exclames:

O miserum! cuius dolor est aliena voluptas.

7. Sed militia praecipue hoc morbo est vitiosa. Hinc Saul, postquam vidit Dauidem multa laude fruentem, ait aureum illud os, & mulieres in choro clamantes: Saul percussit mille, & Dauid decem millia; non aequè ferens de ipso dicta, licet secundum iusti rationem, benefactorem, tanquam hostem respiciebat. Quem, cum Ziphæi nunciarent, ubi latitaret, & promitterent, se illum in manus eius tradituros, Benedicti, aiebat, vos à Domino, quia doluistis vicem meam. Quibus verbis

S. Chrysoft.
hom. 44. ad
pop. Antio-
chenf.

Plutarch. in
praecipis Pae-
liticis.

Sueton. in
Calig.

S. Chrysoft.
hom. 35. ad
pop.

1. Reg. 23. 21.

quo

Ælian. lib. 12.
var. hist. c. 16.

quo Siculi tyranni maius non inuenerunt. Ita *Perdiccam oderat Alexander, quòd esset bellicosus: Lysimachum, quòd imperatoria artis peritus; Seleucum, quòd forti animo esset. Antigoni verò liberalitas eum offendebat, & Astali imperatoria dignitas, & Ptolemai prosperitas.* Apud Herodotum, Græcorum duces, ad Salaminem, re bene gesta, quamuis consilio Themistoelis omnia gesta essent, eius tamen gloriæ inuidentes, ne secundas quidem rei bene gestæ partes tribuere voluerunt.

Diodor. l. 11.

Apud Diodorum, Agathocles Syracusiorum tyrannus Gelonis regis sepulchrum, quod ei ob res præclare gestas populus extruxerat, diruit. Non opus est antiquis exemplis. Nostrum seculum satis docet, quantum vnus alteri miles, & dux de nomine ac gloria fortitudinis decerpat. Pudet dicere, esse, qui potius hosti victoriam relinquunt, quàm vt æmulum adiuuent, in hoste de bello. Itaque quando de summa rei agitur; quando toti exercitus versantur in periculo, diuertunt, eumque, qui certâ in manu victoriam habuisset, si succursus non defuisset, sub cultro, certè sub gladio, relinquunt. Quot, in tali negotio, homicidia, per inuidiam perpetrantur? Et vulgaris quoque miles, socium iugulat, ne præda careat, qua illum videt exultare. Nimirum, *vbi zelus, & contentio, ibi inconstantia, & omne opus prauum.* 8. Ab aulis & militia ad vulgus veniamus. Ibi non tantùm *figulus figulo, & faber fabro inuidet,* sed ferè quiuis in vna arte, aut opificio, alterius lucrum suum esse damnus interpretatur. Hinc opera eius vituperat, sua laudat; sæpe etiam fraude vel arte mala alium impedit; non rarò etiam excantat, aut fascinat. *Contemplatus sum omnes labores hominum & industrias, animaduersi patere inuidia proximi.* 9. Notum est, quid nonnulli possint venatores, aut iaculatores, qui si tuam fistulam æneam, tuum arcum, tuam sagittam in manus acquirant, vtique facient te à fera, vel scopo semper aberrare. 10. Equum habes vegetum, cursu vis contendere, omni vigilantia tibi cauendum est, ne æmulus tuus tibi eum claudum reddat & macilentum. Idem contingit in vacca, in ouibus, in cane pulchro; non quia nocent, sed quia excellunt, destruuntur. Quod inuidia facit, qua quis propriè tristatur de bono alterius, à quo eo ipso exceditur bono; hinc, ne excedatur, contaminare illud nititur, & si perire videt, lætatur: quia huius vitij proprium est:

Isac. 3. 10.

Ecc. 4. 4.

Insultare

Insultare malis rebusq; agrefcere latis.

Stat. 2. The-
baid.

11. Caupo es, & hospitem gaudes frequentia? aiunt æmuli tui, non venire ad te hospites, propter tuum vinum, sed propter tuam uxorem, aut filiam, aut ancillam. 12. Cereuisiam coquis optimam, panem pinsis sapidissimum; fullo es, & pulcherrimè tingis pannos; erunt, qui aliquid in domo tua defodiant, vt eadem materia, iisdem-que instrumentis & coloribus, nihil ampliùs boni conficere possis. 13. Accede ad sutorem, ad sartorem, ad scrinarium, ad quem-
eunque opificem, puta valde bonum, si audieris eum alios eiusdem tribus laudantem; si non tarditatem, si non laborem, si non excessum in pretio accusarit. 14. Quod videre est sæpe etiam in circumforaneis, qui in nudinis, publicas eient conciones, in quibus suas pyxides laudant, eius autem, qui in proximo vendit foro, de impostura vituperant. 15. Rarò quoq; inter vicinos non est æmulatio, iam nimis frequenter ianua pulsatur, cum ad alteram nemusca quidem diuertat; dicitur itaque vicino facere habitationem inquietam; dicitur ostium esse tumultuosum; dicitur cum strepitu claudi: iam clamoribus aiunt se turbari: iam inspicere in suas ædes; iam è puteo aquas exhauriri: iam hoc, iam aliud inueniunt, quod earpant. 16. Nec domorum tantum, sed agrorum quoque vicinia incendit ad inuidiam colonos. Nam

Fertilior seges est alienis semper in agris,

Vicinumq; pecus grandius vber habet.

Ouid. lib. 1.
de Art.

Nempe, quia *Aliena nobis, nostra plus alijs placent.* 17. Vsq; adeò, vt hoc etiam in ipsis coniugibus contingat. Ita enim Lugduni, paucos ante annos, accidit, vt honestæ matronæ nobilisque coniux, ab alia nobili quidem, sed inhonesta flagitiosè ambiretur: cumque ille summa pace, multis iam annis in concordia coniugio vixisset; ista legitimis castisque inuidens amoribus, vt vnamimes dissueret, vxoris castissimæ fidem, apud maritum eius in suspicionem, tam verosimilibus vocauit indicijs, vt innocens domo eiecta, & miseris modis à viro tractata, non ante in gratiam ac domum redierit, quam multis post annis, tanti mali incentrix, iusto Dei iudicio, grauissimo & Medicis omnibus incognito afflicta morbo, cui nulla vspiam inueniretur medicina, ne morte quidem (mori enim non poterat, vt diu agrotans cruciaretur) memor quantam perniciem quietissimo

Valladier,
conc. fer. 2.
Domin. Passi-
onis, & post
enm, Philipp.
Doulterman
in pædag.
Christian. p. 1.
c. 7. §. 5.

M

& san-

& ſanctiſſimo coniugio attuliſſet, à conuocatis coniugibus veniam rogauit, falſa palam, abs ſe, per ſummam calumniam, inuidiam- que, conficta eſſe ea omnia, quibus ſanctum inter illos caſti thori amorem, impiè diſtraxiſſet. Quibus dictis, animam efflauit, Proſerpinæ fortalſe marito in thalamum venturam. 18. Quid, quòd inter ſenes & iuuenes liuor ſe interponit? quippe *edentulus veſcentium dentibus inuidet*: & adoleſcens ſibi ambit ſenum pulmenta. *Optat ephippia boſ piger, optat arare caballus*. Inter filios & parentes, inter fratres & ſorores, inter ſeruos & ancillas hæc peſtis graſſatur? Quoties enim pater ſua abſumit, ne filio relinquat? quoties filij parentibus longam inuident vitam, vt hæreditate citò potiãtur? aut libertate? quoties ſorores queruntur, fratribus plus dari, quàm ſibi? quoties frater fratrem odit, quòd nimium comedat, quòd pulchrius veſtiatur? quòd ſit albæ gallinæ filius? quòd nimium peculi, in ſtudijs, conſumat? Quoties ancilla videns coquam dominæ eſſe valde charam, cibos, malitiouſè deſtruit, & coqua paulum è culina digrediente, iniecta ſalis immani copia offam perdit; aut pulmentum, vel carnes, aggeſto nimio adurit igne? vt oleant, & deſipiant? De ſeruis conſtat, quid accuſationum machinentur, vt æmulo fauorem heri interrumpant. 19. Quid ibo per ſingulos? mendicus, cùm ante ianuam diuitis mendicum videt expectantem, liuore tangitur, & ſibi exiſtimat ſubduci, quod alteri videt porrigi. Nec rarò de illo querelas obijcit, quibus vult ſtipem illius interuerrere. 20. A mendico ſi ad medicum veniamus, poteſt sæpe liuor cauſa eſſe, vt ægrotum non adeat, ſed mori ſinat medicus, quia non dignatur ad eum accedere, à quo iam alium medicum fuiſſe conſultum intellexit, cenſet ergo arti ſuæ derogari, ſi ſoli non credatur. Et aiunt, nonnunquam accidiffe, vt, ad infamiam alteri conciliandam, morbus inconueniente pharmaco, de indiſtria augetur. O liuide, quid agis, ſi, cùm poteras, non iuiſti, occidiſti. Vide ergo, quo pacto famæ tuæ conſulas, ex medico factus homicida. 21. Quod tantò truculentius eſt, ſi fiat etiam à medicis animarum, à Parochis, aut alijs Confeſſarijs, qui audent etiam cùm morte luctantes deſerere, ac, ſine confeſſione audita, è vita dimittere eos, à quibus ſe deſertos meminerunt. Nempe alij ſemel iterumque confeſſum eſſe, adeò eos vrir, vt nihil, vel totum ſoli imperium

perium in conscientias velint obtinere. 22. Quò denique inuidia non penetrat, si non tantùm Aristotelem contra Platonem; sed Confessarium contra Confessarium, Doctorem contra Doctorem, Concionatorem contra Concionatorem, Lectorem contra Lectorem; subditum contra Superiorem; vnã integrã religionem contra alterã religionem irritat? *Vt doceamur, in sanctos quoque cadere posse inuidias*, ait S. Hieronymus, & soli Deo purã clementiam derelinqui, filiorum Zebedei consideremus exemplã, pro quibus, cùm mater nota pietatis affectu nimis grandia postulasset, reliqui decem discipuli indignati sunt. Et IESVS aduocans eos dixit: *Quicumque inter vos voluerit esse primus, sit vester seruus: quoniam filius hominis non venit ministrari, sed ministrare.* Si inter Christi Apostolos inuidia esse potuit, cur non esse posset etiã inter religiosos? *Creta*, ait post supra citatum Plutarchum, *quidam, nullum habet venenum, prater phalangium, id est, aranci genus: ita non est monasterium tam sanctum, quod immune sit, ab obreſtationis, & inuidentiã malo.* Quibus diei meritò potest. *Cùm sit inter vos zelus & contentio, nonne carnales estis, & secundùm hominem ambulatis?* Quod etiã notat totas Congregationes, ac Sodalitates sacras, quæ inuicem pronocantes, inuicem inuidentes, inanis potiùs, quàm diuinæ gloriæ cupidæ esse arguuntur: sicut & totæ nationes, inter quas, velut hæreditarius liuor gliscit, ad quas quotidie clamat Apostolus: *Cùm sit inter vos zelus & contentio, nonne carnales estis, & secundùm hominem ambulatis?*

Immo ambulatis in æternã damnationem. Grauiſſimum enim crimen est istud. *Inuidia & fornicatione, & adulterio peior est*, ait S. Chryſoſtomus, *luxuria enim in operato tantùm sistit, inuidia vero totã subuertit Ecclesiam, & toti nocet terrarum orbi: hæc homicidij mater est; ista fratrem Cain occidit: ista Esau Iacob infecurus est, ista fratres Ioseph; ista diabolus cunctos homines perire curat.* Sed primò omnium ipsum inuidentem. *Sicut enim viperas dicunt, abrupto ventre matris, nasci*, ait S. Basilius, *sic inuidia concipientem se animam corrodit, & tabefacit: suppliciumq; suum est, vt loquitur Poëta.* Ex alijs vitijs aliqua saltem voluptas capitur, liuor est tristitia de bono alterius, & sine delectatione, nisi quòd, sicut alij bonis proximi gaudent, malis ingemiscunt; ita vice versa liuidus è fratris sui commòdis dolorem concipit; è damnis delectationem, *Risus abest, nisi quòd*

M a

vifi me-

S. Hieronymus
ep. 146. ad
Damascum.

1. Cor. 3. 3.

Rom. 13. 13.

X.

INVIDIAE MALIGNITAS.
S. Chryſoſt.
hom. 44. ad
pop.

S. Basil. hom. 11.

Ouid. lib. 2.
Metam.

- S. Augustin.** *vis mouere dolores. Sicut enim vultures, teste S. Augustino, pratis amœnis & odoratis desertis, ad tabida & faculenta loca feruntur; musca quoque, prateritis salubribus membris ad ulcera properant; sic inuidi neglecto vita splendore, & rebus magnificè gestis, errata tantùm obseruant, & diuulgant; vt diminuunt gloriam eius, cui inuident. Quam si diminuere possunt, exultant in aduersis illius; si non possunt, in prosperis illius affliguntur. Quæ exultatio in aduersis alterius, etsi non sit ipsa inuidia, sed velut filia ex illa sequatur, tamen, vt est frequentissima, ita grauissima, neque sua pœna caret. Qua de causa eam Iob tantopere declinauit, qui ausus est dicere: *Si gausus sum ad ruinam alterius, qui me oderat: & exultauit, quia inuenisset eum malum*, Et alio loco dicitur: *Qui in ruina latatur alterius, non erit impunitus*, ait Salomon; & *Cum ceciderit inimicus tuus, ne gaudeas, & in ruina eius, non exultet cor tuum, ne forte videat Dominus, & displiceat ei, & auferat ab eo iram suam*; eamq; in te transferat. Immo transfert. Nam *vita carniū sanitas cordis, putredo ossium inuidia*; & sicut ærugo ferrum, sic inuidia quem infecit, animum consumit. Quippe, vt Plautus ait: *Inuidere aly bene esse, tibi male esse, miseria est. Qui inuident, egent. illi quibus inuidetur, rem habent*. Itaque Deus inuidum cruciat amaritudine sua; qui semper *carpitq; & carpitur vnà*; punit hostimento etiam ac talione; & ni resipiscit, ad æterna supplicia amandat. Neque eò differt pœnam; sed, in hac ipsa illi vita, quendam Auernalium suppliciorum gustum propinat. Vnde inuidia *non solum alienos, verum multò magis eum, quem possederit, lacerare consuevit*, vt ait D. Ambrosius. Immo inuidi liuido dente se ipsos rodunt, consumunt, occidunt, & secretis conscientia vngulis discerpunt. Quod in Aiace Telamonio ostendit Sophocles, cui quia mortui Achillis arma abiudicata, & Vlyssi in præmium virtutis data sunt, furor incredibilis mentem occupauit, qui eum eò impulit, vt in proprium gladium incumberet; quod & regia inuidia rabido Sauli tandem contigit. Qui, quoniam in innocentissimum, optimeq; de Rep. meritum Dauidem ira inuidiaque flagrauit, à Domini spiritu relictus est, & à nequam possessus, donec & ipse Ifacidarum Ajax in gladium proprium incubuisset. Sed hoc ipsum etiam in Soldani filio regni inuasore, supra à nobis memorato, exemplum ac remedium porrò videamus,*

PARS SECVNDA.

DOSTQVAM is lamentabilem illam stragem edidit, & partim, iunioris fratris vociferatione, partim aliunde ex aula, tot parricidiorum cædes in vulgus erupit, pronum fuit, vnicuique cogitare, quid ipse ab eiusmodi rege sperare posset, qui tam crudelis fuit in proprios fratres ac parentes. Itaque, seditio inde gliscere cœpit, quam, vbi dudum ad id armato dispositoque milite, callidus parricida sopiuit, cruenta manu sceptrum inuasit, regnumque violenta successione occupavit iniustus hæres. Quod vt magis muniret, censuit vlteriùs fulciendum, interitu eorum, quos patri suo sciuerat fidissimos extitisse; in subditos quoque inuidia stimulatus. Duos è Presbyteri Ioannis regione, bonis Christianisque parentibus oriundos egregios viros, sed fortè bello captos emptosque, in aula sua habuerat pater eius. Hos, ob præclaram indolem, rerumque gerendarum prudentiam, ac mirificam, in rebus omnibus, constantiam & fidelitatem, haud secus, quàm proprios filios diligebat. Ea de caussa, non solùm summis eos negotijs maximisque officijs, sed etiam arcibus, ac locis circumspèctissimè munitis præfecit. Quo fauore regis, fortuna, non etiam virtus captorum est mutata. Nam eadem illis, in honore, quæ in seruitute fides fuit. Quæ, cùm viuente rege, tum maximè eo interfecto, probata est. Mutata iam dudum erant his captis, per ignominiam, nomina Christiana: Machomet vnus, Cain alter, in aula, appellabatur. Hos ergo duos, non nisi recti amantes, & insuper auctoritate ac viribus pollentes, si parricida non è regno, vel è vita eiecisset, facilè metuebat, se eiectum iri. Cæterùm fraude potiùs, quàm vi rem tentandam ratus, alterum, cui Machomet nomen, ad se venire iussit. Venientem, in occasionem fraudis, interrogauit, an pro Soldano agnosceret, cum quo loqueretur? Affirmantis manum blandissimè apprehendit, honoribus postea varijs ornauit; plures maiorésque, cum quinque castellis, atque alijs fundis, agris, fortunisque amplissimis pollicitus, si collegam suum alterum Christianum Cain vulgò vocitari solitum, interimeret. Tunc apparuit, quantum, apud bonos, amicitia diuitijs præstet. Siquidem Machomet, neglecta tantæ promissionis spe, & metu omni contempto, ostendit, cuncta se alia potiùs paratum vel agere, vel pati, quàm vt se tam

XI.

CRVDELIS-
SIMA TYRANNI
INVIDIA PVNI-
TA, ET FIDE-
LIS MINISTRO
CHARITAS
LAVDATA.

nefario perfidiae crimine obstringeret. Triginta, inquit, annis, ô Soldane, cum collega meo vixi; eundem patriae spiritum ab ineunte ætate hausi; idem natale solum calcaui; vnâ edimus, vnâ bibimus; vnâ læta atque tristitia experti sumus; deniq; vnâ eandem belli fortem subiimus: oranis humanitatis oblitus, bellua, tigris essem, si in immeritum, immanitatem istam perpetrarem. Tyrannus vbi vidit, surdo se loqui, neque hac via tragœdiæ suæ circulum absolui posse; tanquam si re meliùs ponderata, consilio desisteret, hominem à se dimisit, nullo præterea mandato, aut petitione oneratum. Hoc dimisso, alterum aduocauit, pari arte, aggrediendum. Perinde enim illi erat, vtro in carnificinam alterius vteretur. Igitur, sicut priùs Machometum, ita nunc vicissim Cainum, suauiloquentia, benevolentijs verborum, largissimis pollicitationibus orsus circumuenire haud sanè diu laborauit. Cainus enim, cedens auctoritati, non iam adamantinus, sed cereus flecti, siue etiam promissis emollitus, siue tantæ laniæ recentissimis exemplis fractus, succubuit, promissisque, porrecta dextera, se crudelissimi mandati ministerium fore. Nec diu moratus, ex aula discedens illico arma induit futuræ scenæ idonea; adesseque socij beneuolus trucidator adiuit. Procliue fuit Machometo, quod res erat, suspicari. Nam & aduentus intempestiuus; & tyranni prior machinatio, consiliumque adhuc alta mente repostum, recentique memoria fumans; & vultus ipse Caini, aliquid vel ausi, vel ausuri, viro prudentissimo perspicue prodiderunt, quam rem cogitaret. Quocirca, velut subito exandescens, manum capulo acinacis admonet, procurrensque iracundè obuiam, ô proditor impiè! ô paries dealbate! ô suberatum aurum! & perfide Achates, non iam Achates, exclamat. Patere tua consilia non sentis? Negare non potes. In fronte tua, lego facinus cogitatum. Non sunt clausa pectoris tui arcana. A tyranno tyrannidem didicisti. Deserta Christi pietate, transisti ad mores Machometanos. Sed ades, ego te prænuiam; ut antè, quam occidas innocentem, nocens ipse occidaris. Sceleri tuo obuiam ibo, ingulatus neminem poteris ingulare. Hac inexpectata oratione fulminatus sibi conscius Cain, altiùs in se descendit; neque, quod iam illi palam esset, veteri amico tegendum existimauit. Quare extemplo in genua procubuit, atque gladium vaginaeductum, abiecit ante pedes illius, cuius iugulum destinârat ferire: cumque

eamque cervicem ipse suam nudasset, *Feri, inquit, Domine, & mee me gladio verbera, hominem omnium, quotquot mortales viuunt, ingrati-
 tissimum, perfidissimum, mori dignissimum: & quidem illius manu mori, in quem perfidus extiti. Nihil aliud expectabat Cain, quàm ferrum, & fatum. Sed melior Machometus; Exsi, inquit, nocari dignus es, qui tot annis intimè cognitum amicum ad necem destinasti; tamen dono vitam, do veniam, surge. At ne sine omni vulnere abeas, dicam quem tu uolueris vulnerare: illum nempe, quem tyrannus, in eadem causa, prius compellauit, insitq; tibi vim inferre. Sed ego pristina familiaritatis memor, & legis Christiana, ipse malui mortis me periculo exponere, & amicitia potius, quàm vita indulgere. Restiti igitur Tyranno, & id facere me non posse, dixi; cui te nunc vidi consensisse, & iniquam cadem mandanti parere uoluisse. Peperci tibi, ut cumulatione beneficij ex amico carnificem facerem, & ab illo maclaretur, cui causa fui, ne maclaretur. Verùm hec fuere; condono omnia; ut vel hinc tibi amicitia accrescat, discasq; posthac odisse odio dignos. Au enim non vides, quàm sanus sit, cui operam addixisti, ut sicarius fieres? Huc usque diabolus fuit, sed catenatus: nunc, parentibus è medio sublatis, fratribusq; sepultis, velut ruptis catenis, quid non tentabit? Sed nostri officij est, obstare violento. Abi ad illum, & formula, te, quod mandarat, perfecisse, meq; die, ferro tuo cecidisse; cetera mihi permitte. Abijt Cain, Tyrannoque retulit, se ipsius mandato paruiffe, Machometum vixisse; hoc habere. Quod vbi ille audiuit, iam, contra vnum pugnare, longè facilius duxit: astu tamen vim occultauit. Quippe, gratijs illi magnificè actis, ad complexum illius cucurrit; sed inter amplectendum inopinantem pugione percussit. Perlarus est illico cædis huius rumor ad Machometum, qui rem non diutiùs distulit, sed armis raptim instructus ad palatium properauit. Ibi tot funeribus funere etiam ipsius parricida cumulatis, & se hoste, & regnum Tyranno liberauit. Fraude vti noluit, virtute vicit. Gloriosus enim existimauit rem manu, quàm astu geri. Igitur, tanquam primæ admisionis aulicus, audientia non petita, ad Soldanum intrepidè ingressus est. Tyrannus, eo viso excandescens, *Ergone, ait, tu canis, & filii canis, adhuc aura vesceris?* Cui Machometus, *Ingratijs tuis viuo,* inquit, *& quia cane deterior es, ego nunc te ipsum neci dedam.* Corripiunt vtrunque ferrum, & acerrimè dimicant. Post diuturnam pugnam, cecidit, qui me-
 ruit;*

ruit; parentibusque suis inferias tulit truculentus filius; quem inuidia in sui patris necem impulit, & propria dignum fecit, ut etiam ipse sceptro, quod genitori eripuit, spoliaretur. Paucos igitur dies in solio sedit, qui nisi per nefas ascendisset, multos annos regnatus erat. Iuste ergo passus est à ministro, quod ipse longè crudelius fecit parenti. Hoc facinore in conclavi patrato, inde victor, progressus Machometus, militem collegit, populoque conuocato ad concionem, occisi Tyranni historiam omnem explicatè narravit. Miro applausu exceptus est; magnaque totius multitudinis gratulatione, gaudentis, se tam immiti jugo, belluaque adeò infesta esse liberatam. Eadem mens, eadem vox fuit procerum, qui omnes Machometum posthac Soldanum esse iusserunt. Ille quasi honorem acceptaret, milite munitus, turbas regni composuit: &, mira celeritate, intra viginti dies, omnia tranquillauit. Quibus elapsis, cum omnia conquiescerent, conuocatis rursus tam proceribus, quam populis vniuersis, statum regni exposuit, tandemque regis filium natu minimum superstitem produxit, ad hunc, non ad se regnum pertinere dicens, non iam fatuum, sed Dei (qui quæ sunt stultæ mundi eligit) suffragio coronandum. Itaque coronam de suo capite detractam, iuueni imposuit. Qua tanta fidelitate effecit, ut non solum *amicus Dei* à cunctis appellaretur, sed etiam, ut, cum summa Christiani nominis existimatione atque incremento, haberetur pro vrbis, & totius regni Gubernatore, donec regius puer, ex ephebis excederet, & per ætatem ipse regnare posset. Hæc initia fuerunt Armuzium Christianam religionem introducendi, quæ velut fundamenta iecit diuina Prouidentia, super quibus postea P. Gaspar Barzæus noster reliquam Ecclesiæ structuram ædificaret, cuius vita passim extat.

XII.

INVIDIA QVO-
VIS SUPPLICIO
DIGNA? CHA-
RITAS QVOVIS
PROEMIO ET
LAVDE,
Max. serm. 54.
S. Chrylost.
hom. 41. in
Matth.

Trahuntur etiam ex hac parte historiæ istius egregia contra inuidiam documenta. Nam insatiabilis Tyrannus, vsque ad eorum etiam cædem progressus, qui parenti eius fideles extiterunt, non solum docuit, prudenter à Cleobulo responsum esse, *inter præcipuè cauenda, esse amicorum inuidias, & insidias inimicorum*; sed etiã, quàm diabolicum, & nullo supplicio satis plectendum sit hoc vitium, manifestè demonstrauit. *Quemadmodum sues,* ait S. Chrystostomus, *intosa immunditia, & demones nostris damnis latantur, sic in-*
uidia

uidi calamitate proximorum exultant. alienas iacturas suos quosque existimat. Nonne igitur tales homines lapidibus petendit nonne omni cruciatu torquendi? Non aliter profecto, quam rabidi canes, demonisq; atroces furia. Nam velut scarabei alieno stercore, sic inuidi aduersa aliorum fortuna nutriuntur. Inuidia pestiferum malum, hominem in diaboli conditionem, ac in demonem immanissimum conuertit. Qua de caussa meritissimo Tyrannus ille parricida *diabolus catenatus*, torquatus, diadematus, potuit nominari, atque inter eos accenseri, quibus dicitur: *Discedite a me maledicti, in ignem aeternum, qui paratus est diabolo, & angelis eius.* Igitur, vt eiusdem modo laudati Patris vtar verbis: *Fugiamus inuidia pestem. Non enim licet euadere ignem diabolo paratum ab hoc malo non liberatos. Liberabimur autem, si cogitemus, quo modo Christus & nos dilexit, & alterutrū amare praecepit. At quomodo nos dilexit? Pretiosum sanguinem dedit pro nobis, qui eramus inimici, & modo peccaueramus: hoc etiam fac pro fratre. Nam propterea dicit: Mandatum nouum do vobis, vt diligatis inuicem, sicut ego dilexi vos. Immo verò, nec ita mensuram statuit. Nam ipse pro inimicis hoc fecit. At non vis tuum, pro fratre, sanguinem effundere? Quid igitur illius sanguinem fundis, ex opposito mandatum oppugnans? Praeceptum charitatis est, alterius bono gaudere, inuidia fructus est, dolere: *charitas non emulatur, liuor cor exedit, quia proximi bono suum diminui credit, tolle inuidiam, & tuum est, quod habeo: tollam inuidiam, & meum est, quod habes.* Amicorum enim, si sibi non inuident, omnia sunt communia. Charitas non solum pro proprijs, sed & pro alienis successibus ac rectè factis Deū laudat: Hinc ait Apostolus: *Primum quidem gratias ago Deo meo, per Iesum Christum, super omnibus vobis, quòd fides vestra annuntiat in toto mundo: inuidia ringitur, & Nemesi iniusta iudicat, Deum dona indignis conferre. Charitas & humilitas exaltatur, inuidia dum se exaltat, humiliatur: hoc in Tyranno, illud ostensum est, in Machometo, cui maior gloria venit è corona repudiata, atque in verum haredem translata, quàm cum illi eadem à proceribus & populo offerretur. Multæ filia matre mortua viuunt, superbia est inuidia mater, sed talis, vt filia, extincta matre, non possit superesse. Inuidia est filia superbia: sed ista mater superbia, nescit esse sterilis, ait S. Augustinus, continuo parit: suffoca matrem, & non erit filia. Suffocatur autem superbia etiam per ipsum appetitum excellentia, si consideretur,**

Matth. 25. 41.

S. Chrysoft.
hom. 53, ad
pop.

Ioan. 13. 34.

Rom. 1. 8.

S. Augustin.
de verbis
Domini.

N

honores

honores sæpius ambitione perdi, quàm acquiri. Quid, stolidi, per vim vobis ad sceptram paratis? quid regibus legitimis ea, de manu extorquetis? hoc pacto non itur ad gloriam; sed honores & regna, & ipsa vita amittuntur. *Reddite, quæ sunt Cesaris, Cesari, & quæ sunt Dei, Deo.* Christiani, qui se humiliant, exaltantur: gentes quæ se exaltant, humiliantur. *Huic periculo consulens Dominus, ne quis zelo fratris in laqueum zabuli incurreret, ait S. Cyprianus, cum eum discipuli interrogassent, quis inter illos maior esset; Qui fuerit, inquit, minimus in omnibus vobis, hic erit magnus. Amputauit omnem emulationem responso suo, omnem causam & materiam mordacis inuidia eruit & abscidit. Exaltationis, apud nos, non potest esse contentio; de humilitate ad summa crescimus: sicut creuit, qui coronam sibi detraxit, & filio regis tradidit; pluris enim illius virtus, quàm huius potestas fuit æstimata. Ad eundem modum, si & nos, non tantum verbo, sed & corde dicamus: Non nobis, Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam, nulli suum honorem, nulli opes, nulli scientias inuidebimus, sed potius Deo gratias, pro istis, agemus; quia sic nomini illius gloria datur, immo sic & nos ad æternam gloriam peruenimus, quæ est omnibus rebus mundi anteferenda: quarum contemptus & inuidiã elidit, & promouet nos ad bona longè præstantiora.*

XIII.
REMEDIA
ALIA INVI-
DIAE.
S. Basil. hom.
II.

Quod est S. Basilij remedium, dicentis: Quid faciendum, ut hac peste affecti facile liberemur? si nihil rerum humanarum magni æstimamus: non enim in rebus fluxis bonum constituimus, sed ad æternorum bonorum participationem vocati sumus. Opes, honores, voluptates, eloquentia, instrumenta sunt virtutis rectè utentibus, nihil per se vera felicitatis habentia. Qui ergo ita fuerit animatus, ut nihil vsquam humanum admiretur, huic procul dubio inuidia dominari non poterit. Hoc remedium morbi istius habemus. Quanquam, & ij, qui potestate pol-

Laërt. l. 6. c. 1.

lent, hinc debent vigilare. Antisthenes absurdum esse dicebat, triticum repurgare à lolio, bellum ab inuiti milite, & à Republica non secernere inuidos. Deponentes igitur omnem malitiam, & inuidias, & omnes detractiones, sicut modo geniti infantes, rationabiles, & sine dolo lac concupiscite, ut in eo crescatis in salutem. Illi autem qui aliorum inuidia agitantur, sciant Abelem esse non posse, quem malitia Cain non exercet. Utantur ergo aliorum malitia in bonum; sicut inuidi aliorum bonis in malum abutuntur. Sciant, honesta etiam si per

si per inuidiam ad tempus obscurentur, tamen suo tempore soluta iterum splendere. Vt enim flammam primùm emicantem, multus comitatur fumus, qui ea conualescente, & se se explicante euanescit: sic res egregias aggredientem initio multa premit inuidia, donec, auctam gloriam, inuidiæ fumum discutiat. Nam fumus gloriæ inuidia est. Sciant inuidiam non solùm agere *antagonistam fortunatorum*, sed etiam esse *testem virtutis*. Qua de caussa Themistocles adhuc adolescens nihil dum præclari se fecisse dixit, *Nondum enim sibi inuideri*. Nam sicut cantharides vegeto maximè tritico in nascuntur, & ros pulchrè florentibus: sic inuidia maximè inuadit bonos viros ac ingenij personæq; gloriam sustinentes, & inuidere nescientes; atq; ob hoc ipsum similes in terra erunt Diuis cœlestibus, quorum nemo alteri inuidet, quantumuis in gloria maiore collocato. Sicut neque soli luna, neq; lunæ cetera astra, ob splendorem clariorem inuident; neque terra superioribus corporibus, quibus subiacet, neque flumina Oceano. Hæc est harmonia mundi. Ad quam etiam pertinet hæc mixtura fortunæ atque inuidiæ. Scio, inquit Xenophon: *nonnullos liuore ductos morbo animi obtemperaturos. Tamen memor nullam unquam virtutem caruisse inuidia* (male etenim cum eo agitur, cui nullus inuidet) *aquamiter feram eorum dicacitatem*. Signum igitur excellentiæ est, *inuidiam pati*; hæc enim non petit, nisi felices; sicut signum est miseriæ, *inuidiâ* (quam Socrates *anima vlcus & ferram* appellauit) *flagrare*; nisi enim aliquid sibi deesse putaret, quod in altero videt, nemo inuideret. Itaque, qui inuidet, minor est, & hinc miser, quia simul & peccat, & plectitur, expeditâ iustitiâ, & occasionem dat, vt dicatur: *Aut Mutio nescio quid incommodi accidit, aut nescio cui aliquid boni*. quod Publium olim dixisse testatur Macrobius, cum hominem inuidum, & in primis maleuolum videret solito tristiores. Quin & se pusillanimum ostendit; quia licet tanquam ignis summa petat ex imo, tamen in imo manet. Hinc ille dixit: *omnibus ex vitijs, nullum pigrius inuidia, altos in animos non ascendit: nullum quoque miserius; quippe suis malis, & alienis bonis, immo ipsa virtute torquetur; & quia inuidi atque maligni vitioso oculo vident, quæ vident: & confusi caligine nequitia in id cadunt, vt minus videndo plus videant; cum tamen id, quod est ita, vt est, videre non possint, in tantum enim captum cor obliquat*

Xenophon:
lib. 1. Cyri-
pædiæ.

Stobæus
serm. 36.

Macrobi. l. 2.
Satur. c. 1.

Francisc. Pe-
trarch, dial.
106.

Paul. Oros.
de Ormeltis
lib. 4.

inuidia, ut rectum natura non videat. Hinc dantur consilia pernicioſa, & nulla magis damnantur, quàm quæ sunt vtiliſſima fortunis aliorum; planèque ſarcaſmus fuit, quando, coram Friderico rege, alijs diſputantibus, *Quid præcipuè conferret oculorum perſpicuitati?* & quibusdam respondentibus *ſæniculi aſſatum*, quibusdam *vitri uſum* laudantibus, Actius Sincerus dixit, his longè antecellere *inuidiam*: vt quæ omnia maiora plenioraque videre faciat. Hoc ipſo enim oculos fallaces facit, non perſpicaces. Deniq; vt ſagitta in mittentem retorta, ita ſuum inuidia ipſum conficit authorem, cui ex vultu liuido relucet, cui pectus intemperijs implet, cui & corpus & mentem, & illa ipſa, ſi quæ habet, bona funditus euertit. Bellè proinde deſcribitur à Poëta.

*Linor tabificum malis venenum
Intactis vorat oſibus medullas,
Et totum bibit artubus cruorem.
Quo quiſquis furit, inuidetq; ſorti,
Vt debet, ſibi pœna ſemper ipſe eſt.
Teſtatur gemitu graues dolores:
Suſpirat, fremit, incutitq; dentes.
Sudat frigidus intuens, quod odit.
Effundit mala lingua virus atrum:
Pallor terribilis genas colorat:
Infelix macies renudat oſſa.
Non lux, non cibus eſt ſuanis illi.
Nec potus iuuat, aut ſapor Lyai.
Nec ſi pocula Iuppiter propinet,
Atque hac porrigat, & miniſtret Hebe,
Aut tradat Ganymedis ipſe nectar.
Non ſomnum capit, aut quieſcit vnquam.
Torquet viſcera carnifex cruentus,
Vaſanos tacitè mouet furores,
Intentans animo faces Erinnyſ
Lethalis, Tyrigq; vultur intus,
Qui ſemper lacerat, comeſtq; mentem.
Viuit pectore ſub dolente vulnus,
Quod Chironia nec manus leuârît,
Nec Phœbus, ſobolesq; clara Phœbi.*

CAPVT

CAPVT V.

GVLÆ ET LVXVRIÆ VITIVM EMEN-
DATVM, ET SEVERO POENITENTIÆ GE-
NERE A MARIA ÆGYPTIACA
CASTIGATVM.

TEMPORIBVS Honorij Papæ I. atque Heraclij Imperatoris, vixit S. Sophronius Episcopus Hierosolymitanus, fuitq; sub initium hæresis Monothelitarum, insignis fidei Catholicæ defensor, qui diem suum obiit Anno Domini 634. Huius tanta est autoritas, vt epistola illius ad Sergium Episcopum Constantinopolitanum in 6. Synodo Act. 11. citetur. Hic Sanctus Sophronius, præter cetera, quæ posteris legenda & discenda reliquit, scripsit etiam vberioribus verbis sequentem historiam, ob temporis angustias, à me in compendium redigendam. Non tamen sine morum condimento, vt & iuuenes callitatem, & senes discant colere sobrietatem; turpe enim est adolescentibus lasciuire; fœdum & absurdum senibus, adolescentiari; & luxus vtrique ætati vel vitandus, vel dediscendus. Historiam Prophetæ verbis ordior.

Bonum est viro, cum portauerit iugum ab adolescentia sua, idcirco Zosimas sanctus ille (non hæreticus, qui ab hoc alius fuit) ab ipsis maternis vlnis auulsus in quoddam Palæstinæ monasterium fuit portatus, in quo cum illo virtus perfectioque religiosa à teneris vnguiculis ita creuit, vt non solum cœnobij regulas omnes quàm exactissimè seruaret, sed etiam multa alia per quàm liberaliter adijceret, vigilantia, abstinentia, coniunctionis cum Deo opera; adeò, vt neque inter manuum labores, neque cum cibum sumeret, à feruenti diuinarum rerum meditatione, sacrisque cantibus desisteret; eaque propter à plurimis Dei seruis, è locis longè distitis, tanquam ad archetypum vitæ sanctæ venientibus visitaretur, qui ab eximio eius exemplo sibi ideam sumerent philosophandi. Ad hanc sanctitatem diuturnitas accessit; in ea enim seueritate vitæ, quinquaginta tres totos annos, perseverauit. Nemo innocentia suæ nimium confidat; nemo sibi placeat, si diu benè vixit; sed *qui stat, videat, ne cadat, Quàm diu viuimus, militamus; & prorsus militia est vita ho-*

N 3

minis

I.
AVTHORIS
AVTHORITAS.

Baron. tom.
8. Annal.

Apud Heri-
bert. Ros-
veydum l. 1.
de vitis Pa-
trum à pag.
382,

II.
ZOSIMAE PRO-
FECTVS.
Thren. 3. 27.

1. Cor. 10. 12.
Iob. 14. 14.
Iob. 7. 1.